

Universiteit
Leiden
The Netherlands

In de economie valt veel te leren maar weinig te doen

Leen, A.R.

Citation

Leen, A. R. (2011). In de economie valt veel te leren maar weinig te doen. *Atlas*, 23(december 2011), 4-6. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/18342>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/18342>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

IN DE ECONOMIE VALT VEEL TE LEREN MAAR WEINIG TE DOEN

Door Auke R. Leen.

De titel is afkomstig uit een boek van Frederic Bastiat, lid van de Franse volksvertegenwoordiging en klassiek liberaal, uit het midden van de 19^e eeuw. Even verder stelt hij, in het zelfde boek, dat het verzoek van het bedrijfsleven aan de overheid zo bescheiden is als dat van Diogenes aan Alexander de Grote: *Ga uit mijn licht!* Bastiat verwijst hier naar het verhaal van Alexander die met z'n gevolg bij de bekende filosoof Diogenes komt. Deze zat voor zijn, al even bekende, ton van het zonnetje te genieten, toen Alexander hem vroeg wat hij voor hem kon doen.

Als we rondom ons kijken, zien we dat niets doen, niet het favoriete beleid van de overheid is. Wat we zien, is het stimuleren van de gehele economie en het faciliteren van specifieke industrieën. Maar het weinige dat de overheid moet doen, zien we niet. Kortom, wat moet, indachtig Bastiat, de overheid niet en wat moet zij wel doen?

Om het antwoord te vinden, moeten we veel leren. Laten we bij het begin beginnen. Wat is ons doel? Dat is individuele vrijheid. In het dagelijks leven betekent dat, dat we met onze voeten moeten kunnen stemmen: naar een andere winkel gaan; in het buitenland gaan studeren of er zelfs naartoe emigreren. Deze *exit* mogelijkheid is ook een van de belangrijkste disciplinerende factoren van de markt: bedrijven die niet aan consumentenwensen voldoen, gaan failliet. Zoals een reguleerder van de financiële wereld het zei: *"We are not running a no-failure regime."*

[*"We are not running a no-failure regime."*]

Hoe werkt de individuele vrijheid in de praktijk? Want, zo luidt onze eerste reactie: Dat moet toch een chaos worden. Sinds 1776 weten we beter. Er is een neiging in ieder mens, ongeacht ras, cultuur of wat dan ook, om in zijn handelen, zijn positie proberen te verbeteren. Als de kosten, in de ruil op de markt, omhoog gaan, kopen we minder. Natuurlijk, sommigen zullen, zelfs al kost een kopje koffie drie euro, blijven kopen, maar anderen die bij 1.90 euro al twijfelden, haken af---zeker als het hun vijfde kopje op die dag is. Het was de ontdekking van Adam Smith in 1776 dat deze uniformiteiten in ons gedrag, de wetten van vraag en aanbod, de orde op de markt mogelijk maken. Om de ruil te laten functioneren, is wel een door de overheid geschapen kader nodig. Dat kader betreft de bescherming van eigendom in zake de te ruilen objecten, en het optreden als scheidsrechter bij conflicten daarover. Van belang is dat we beseffen dat niemand in het bijzonder het eindresultaat van het marktproces: het resultaat van al die individuele handelingen, bepaalt. Dat is het resultaat van menselijk handelen maar niet van menselijk ontwerp.

Een kenmerk van de markt is dat we door decentrale besluitvorming zoveel mogelijk van de bestaande kennis gebruik maken. Dat betreft niet alleen wetenschappelijke kennis,

maar ook kennis die subjectief is en aan tijd en plaats, het moment van handelen, is gebonden. Kennis die daardoor niet valt te centraliseren. Wij zijn in het Westen niet alleen rijker omdat we meer kapitaal hebben, maar vooral omdat we meer van de bestaande kennis gebruiken. Het is onze onkunde over de specifieke omstandigheden van tijd en plaats, die mede de uitkomst van het marktproces bepalen, die centraal staat in onze wetenschappelijke benadering van de markt. Wetenschappelijk zijn, betekent de erkenning dat we niet weten en ook niet kunnen weten wat een ieder doet handelen zoals die handelt.

[Wetenschappelijk zijn, betekent de erkenning dat we niet weten en ook niet kunnen weten wat een ieder doet handelen zoals die handelt.]

Een ander belangrijk kenmerk van de markt is haar ontwikkeling in de tijd. Alan Greenspan, de oud voorzitter van de Amerikaanse centrale bank, stelde aan het einde van de vorige eeuw: “In de laatste 50 jaar is de Amerikaanse economie in reële termen verviervoudigd maar in gewicht nog geen grammetje toegenomen.” Kortom, dé trend in een markteconomie is het toevoegen van kennis aan producten en het er uit halen van arbeid en grondstoffen. Als we het over een markteconomie hebben, hebben we het over een kenniseconomie. Het zijn synoniemen. Met de term kenniseconomie is niets nieuws onder de zon. Zoals Smith destijds sprak over het systeem van de individuele vrijheid.

Wat is de rol van de overheid? We moeten beseffen dat de uitkomsten van de markteconomie op en neer gaan; hoe kunnen we anders verwachten als zijnde het resultaat van al die afzonderlijke beslissingen? Meestal gaat het opwaarts, maar soms hebben we er met z'n allen behoorlijk naast gezeten. Achteraf denken we: als ik dat had geweten, had ik het nooit gedaan. Kortom in een recessie herstellen we onze fouten. Een recessie is niet het probleem maar de oplossing.

[Een recessie is niet het probleem maar de oplossing.]

Voor de jaren dertig van de vorige eeuw voerden de overheden geen fiscaal en monetair beleid om recessies te bestrijden. Nu wel. Wat is het verschil in resultaat? Recessies duren nu nog even lang als voorheen. Met dit verschil dat overheden tegenwoordig door al het stimuleringsbeleid, na afloop van de recessie, grote schulden hebben, en van een dubbele dip had voorheen nog niemand gehoord. Van de tijd van Smith tot de jaren dertig van de vorige eeuw ging de waarde van de munt op en neer, maar per saldo was de inflatie nul. Sinds de jaren dertig is echter van de waarde van de dollar nog maar een paar cent over. Recent werd dan ook gesteld dat het stimuleren van de economie neerkomt op een economische vorm van aderlating en dat het empirisch bewijs dat het helpt nul is.

Misschien moeten we niet de totale economie maar afzonderlijke sectoren helpen---de banksector bijvoorbeeld. Maar waarom zouden we die sector helpen? We moeten niet vergeten dat de banksector nauw met de overheid is verbonden. Medewerkers uit de financiële sector worden minister en omgekeerd. Zij weten hun specifiek belang goed als algemeen belang te verkopen. Maar het blijft speculatie of de wereld vergaat als een grote bank valt. Wat we wel weten is dat als een sector weet dat het niet geholpen wordt de

sector creatief wordt in het vinden van oplossingen. Bovendien, misschien hebben we wel te veel banken. Banken verdwijnen bij faillissement ook niet in een zwart gat; de levensvatbare delen blijven over.

Wat is de prijs van het reguleren van de bankensector? De bankensector is met al die nieuwe financiële producten eigenlijk een voorbeeld van de kenniseconomie die we willen. Bankproducten zijn pure kennisproducten. Die kunnen lukken maar ook mislukken. Winsten privatiseren maar verliezen socialiseren kan nooit de juiste handelwijze zijn. Door het bankwezen te reguleren, naar onze nu bestaande kennis, timmeren we dus iedere vooruitgang in onze kennis dicht.

[Door het bankwezen te reguleren, naar onze nu bestaande kennis, timmeren we dus iedere vooruitgang in onze kennis dicht.]

We worden nooit slimmer dan we nu zijn. Dit terwijl de markt juist een ontdekkingsproces is naar steeds meer kennis. Kortom, het medicijn is erger dan de kwaal.

Wat is het weinige, indachtig Bastiat, dat de overheid moet doen? Dat is het bepalen van de spelregels van de markteconomie en het rechtspreken bij conflicten. We spreken dan over constitutionele economie. Maar wat zien we bijvoorbeeld in de Europese Unie op dit moment? We hadden de regels van het Groei- en Stabiliteitspakt. En wat gebeurde toen die regels werden overtreden door Duitsland en Frankrijk? De regels werden versoepeld. Kortom, wat we hebben is geen onpartijdige scheidsrechter die de regels toepast maar een meespelende scheidsrechter die gaande het spel de regels aanpast. Of wat te denken van het begrip subsidiariteit. Dat begrip stelt dat de EU alleen dat moet doen wat de afzonderlijke landen zelf niet beter kunnen doen. Hiertoe wordt een *Impact Assessment* voor ieder nieuw EU beleid gemaakt. Maar wat is de situatie? De Europese Commissie die zelf met nieuw beleid komt, doet zelf ook deze subsidiariteitstest. Geen wonder dat het door de Commissie geprefereerde plan ook altijd het hoogste scoort.

Kortom, nodig is de oude constitutionele wijsheid van het scheiden van taken over verschillende instituties, zoals in een wetgevende en een uitvoerende macht. Geen meespelende scheidsrechters dus, maar het instellen van constitutionele regels die niet zomaar kunnen worden aangepast. Het is de vraag of het Nederlandse voorstel om met een nieuwe Europese commissaris van begrotingstaken te komen, zal werken---alsof we met 27 commissarissen al niet genoeg commissarissen hebben die allemaal zo nodig beleid moeten voeren. Waarschijnlijk is het resultaat te voorspellen. Het is het zelfde als een advertentie die Milton Friedman wilde zetten: Gevraagd kat die blaft.

[Gevraagd kat die blaft.]

Dat kan natuurlijk niet. Maar de biologische wetten die het gedrag van dieren bepalen, zijn niet minder bepalend dan de politieke wetten die het gedrag van sociale instituties bepalen. Zo is ook binnen de bestaande regels en constitutie van de EU geen beter beleid te verwachten. Daarvoor is het weinige nodig dat de overheid nu nog niet doet. Het geven

en toezien op de regels van het spel. Zoals ook Odyssees zich door zijn makers aan de mast moest laten vastbinden om niet voor het gezang van de sirenen te bezwijken.

Bronnen

Barro, R.J. Keynesian Economics vs. Regular Economics. Food stamps and other transfers aren't necessarily bad ideas, but there's no evidence they spur growth, *The Wall Street Journal*, August 23, 2011.

Bastiat, F. *Economic Sophisms*, Foundation for economic Education: Irvington-on-Hudson, 1975, p. 3 en p. 127.

Becker, G. The Great Recession and Government Failure. When comparing the performance of markets to government, markets look pretty darn good, *The Wall Street Journal*, September 2, 2011.

Browne, A. and Mats Persson, The case for European localism, *Open Europe*, 2011.

Buchanan, James M. *The Logical Foundations of Constitutional Liberty*, Liberty Fund, Indianapolis, 1999.

Davies, H. Managing Financial Crises, in: P. Booth and D. Carrie (eds), *The Regulation of Financial Markets*, Institute of Economic Affairs, London, 2003.

Elster, J. *Ulysses Unbound, Studies in Rationality, Precommitment, and Constraints*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000

Fonte, J. *Sovereignty or Submission*, Encounter Books, New York, 2011, pp. 146-147.

Friedman, M. Barking Cats, *Newsweek*, February. 19, 1973.

Friedman, M. *Money Mischief, Episodes in Monetary History*, Harcourt Brace, New York, 1992.

Hayek, F.A. Coping with Ignorance, *Imprimis*, July 1978, vol. 7, no. 2.

Hayek, F.A. *The Constitution of Liberty*, Routledge, London, 1960.

Smith, F.W. Deregulation and the Global Market Revolution, *Cato's Letter*, vol.4, no 4, 2006.

Wriston, W.B. *The Twilight of Sovereignty. How the information revolution is transforming our world*, Scribners, New York, 1992.

